

Willes wemodsfulla melodier, hwilka klingade långt öfver sjöns yta i den lugna natten.

„Den förbaskade Spelan-Wille, som int låter folk sofwa!“ — sade de då wresigt och wände det andra örat mot den hårda klippan.

Men hur de wände och swängde sig, så kunde de dock icke få någon ro för de sorgliga tonerna. De trängde raft in i deras hjärtan och gjorde de gamle, förhårdade fiskarene så så waka till sinnes, att de singo tårar i ögonen. Det war riktigt, tyckte de, som om fiolens toner berättat om deras egen sorgliga kamp bland de ogästvänliga klipporna — deras eget lidande och elände

„Nog är det ändå en besynnerlig människa, den där Spelan-Wille!“ — mumlade de. — „Han spelar ju raft så, att det käns ända in i hjärtat.“

Men Spelan-Wille hade icke alltid varit sådan, som han nu war. Han hade också engång varit ung och frisk med swallande blod i sina ådror och blickat hän mot lifwet med ungdomens hela tillförsigt och glädje. Men det war för längesedan, för mycket längesedan.

Han hade egentligen ännat bli fiskare lifsom fadern samt också några år hållit på därmed, men det mödosamma lifwet därute bland klipporna behagade honom icke, och så flyttade han upp till fastlandet och blef dräng hos en bonde Han war då 22 år gammal.

I twänne år arbetade han lugnt och beskedligt hos sin husbonde, men sedan gick det med honom som med de fleste unge män här i världen: han blef kär, och det så att det förslög ändå. Föremålet för hans kärlek war bysmedens dotter — Mari.

Och Wille, som han då ännu blott och bart kallades, hppade sina känslor, och Mari swarade, att hon också „tyckte om honom“, och de lofwade hwarandra „trohet för hela lifwet“ och woro lyckliga. — Men icke länge . . .

Snapt två veckor därefter råkade Wille under skogshygge blifwa under ett kullfallande träd och med den påföljd att hans ena ben blef illa krossadt.

Wille fördes genast till klinikum i Helsingfors, och där togo doktorerna helt lugnt och sågade bort det sjuka benet, och gifwo honom ett annat af trä i stället.

„Det här benet, som wi gifwit dig“, —

hade doktorn skrattande sagt, då Wille efter långa veckor utskrefs från klinikum, — „är mycket bättre än ditt andra, ty om det skulle råka bli sjukt eller få något fel, så kan du själf bota det.“

Ja, det wiste Wille nog, utan att doktorn behöft säga det. Det war endast att lägga sten på börda.

Och så kom Wille hem tillbaka, och den första bekanta person han mötte, när han anlände till byn sorgsen i hågen, war just — *M a r i*.

Kanske hade hon på något sätt fått weta, att han skulle komma den dagen och wille wara den första, som skulle hälsa honom wälkommen. Eller kanske war det blott en slump . . .

Det riktigt klack i Willes hjärta, då han såg henne på afstånd.

De hade altsedan olyckan icke talat ett ord med hwarandra. Endast ett bref, som Mari skrifwit och genom annan person lätt tillställa Wille, hade warit det enda meddelandet dem emellan. I brefs wet hade Mari försäkrat, att ingenting skulle kunna skilja dem åt, att hon alltid skulle förbli hans, hurudan än hans framtid mände blifwa. Hon hade engång lofwat

honom sin tro och kärlek, och sina löften tänkte hon också hålla. Hvad skulle det wara för en kärlek, som genast, då olyckan kom, blåste bort och lämnade den olycklige ensam och öfvergifwen! Nej, sådan war icke Maris kärlek.

I denna tonart war hela det långa brefs wet skrifwit, och Wille hade blifwit så glad, när han läste det, att han knapt kunde ligga stilla i fången. Men denna glädje warade blott ett ögonblick. I det nästa, då han såg på sin affägade fot, hade han sagt till sig själf, att det war onöjligt, att någon kvinna mera kunde älska honom, en krympling. Och om också Maris kärlek wore så stark, att hon alt fortfarande, trots det som händt, stod fast i att bli hans hustru, så kunde han själf icke tillåta det. Ty huru skulle han hädanefter kunna försörja hustru — det war nog, om han kunde försörja sig själf, och icke behöfwa bli andra människor till börda Nej, han wille icke göra någon kvinna olycklig genom att ledja henne wid sig, krymplingen; nog fick det nu wara slut med hans lefnadslycka.

Och så skulle just hon wara den första bekanta person han mötte. Han hade hälfst önskat slippa att wisa sig för henne nu i sitt

krumplingstillstånd. Ja, nu först kände han riktigt det olyckliga i sin belägenhet; det kändes nästan, som om man fargat hans hjärta med knifstyng. Om han ändå hade fått dö där på lajarettet och sluppit undan a l l s a m m a n s . . .

Han tänkte bedja karlen, som skjutade honom, föra framåt förbi Mari utan vidare. Men då de kommit så nära, och Mari hälsade och blef stående wid vägen, liksom för att räcka honom sin hand, kunde han icke, utan måste stanna.

Hon började samtalen med att fråga, om han fått hennes bref, och då Wille svarade ja därtill, sade hon, att hon haft mycket ledsamt under denna tid, som han legat där i staden, samt att hon flere gånger så gärna skulle kommit och hälsat på honom, men att hon icke kunnat det, hvarken för sina föräldrar eller andra människor, som icke kände till hemligheten dem emellan. Hon hade så mycket att säga honom nu, slutade hon, men det gick naturligtvis icke för sig här, och hon blickade därvid på skjutkarlen. Men om Wille ville fortsätta den öfriga delen af vägen gående, så kunde de följas åt och samtala under tiden.

Ja, det hade Wille ingenting emot, ty en

hel hop galna tankar hade åter börjat forsa hans hjärna wid åsynen af Mari och lyfsnandet till hennes röst. Han hade rent af glömt bort hela sin olycka.

Han kastade täcket tillbaka, som dolt hans träben och ämnade just krafla sig ur kärnan. Men en blick på Mari war nog att hejda honom i hans förhållande.

En sådan tydlig och djup fasa stod målad i hennes ansigte wid åsynen af träbenet, att det riktigt kändes, som om man huggit knifwen i Willes hjärta.

„Öör!“ — mumlade han, likblet i ansigtet, åt skjutkarlen . . . Och så skildes de åt, han och Mari, och skildes åt för — a l l t i d . . .

Ären förgingo, det ena efter det andra. Wille hade flyttat in i den lilla stugan, hvilken han erhållit af sin förre husbonde, den, i hvars tjänst han förlorade sitt ben, och där lefde han sedan ensam och öfvergifven. Den enda glädje för honom war att, som sagdt, få sitta med fiolen i handen utanför sin stuga i kvällshymningen och låta den ena wemodiga melodien efter den andra ljuda öfver strängarne.

Och så glömdes småningom den muntre, wackre „Wille“ bort, och den krockige, gråhåriga och buttre „Spelan-Wille“ kom i stället.

Mari åter blef gift med en torpare, som föp fyra dagar i veckan och arbetade två, och de lejde därför, som man lätt kan tänka sig, i den yttersta fattigdom och nöd. Det war hufwudsakligen hustrun, som här skulle skaffa bröd till huset. Slutligen dog mannen, och det war wäl, att han gjorde det, ty annars skulle de båda två på gamla dagar fått gripa till tiggarskapen.

De hade ofta under dessa många år träffats, Wille och Mari, och till och med talat med hwarandra — men det war endast om likgiltiga saker. Om deras forna förhållande hade däremot aldrig ett ord kommit hwarken öfwer den enas eller den andras läppar. De woro till det yttre hwarken mera fiender eller mera wänner än alla andra människor, som lefwat i en by i trettio års tid, utan att ha haft någonting särdeles att göra med hwarandra. Folket wiste häller ingenting om deras forna kärlek, och därför fades det alltid, då det blef fråga om Spelan-Wille: „stäckars karl, som miste sin

fort!“ — men aldrig: „stäckars karl, som miste sin brud!“

I djupet på de bådas hjärtan bodde dock en underlig känsla, som ären icke förmådde utplåna, och denna känsla fado till dem hwardera, att de förspilt sin lefnadslycka, att just de två skulle haft hwarandra. Men känslan den fick bo i deras hjärtan, öfwer läpparne kom den aldrig

En afton, det war i medlet af sommaren, skulle Mari — eller Nyströmskan, som hon numera kallades efter sin man — gå till ett ställe, som låg wid utkanten af byn, och en af wägarne, som ledde dit, gick alldeles förbi Spelan-Willes stuga. Hon hade förut flere gånger under dessa många år varit åt samma håll, men alltid med affigt gått en annan wäg. I afton wiste hon dock icke hwad det war för en underlig känsla, som dref henne att wälja just den wägen, som ledde förbi hans boning. Flere gånger stannade hon riktigt och ämnade wända om, men just som hon skulle göra det, kom den där oförklarliga känslan åter öfwer henne och dref henne vidare på samma wäg.

Su närmare hon kallades Spelan-Willes

boning, desto större blef hennes beklämning, och då hon slutligen fick stugan i sigte, måste hon riktigt hålla handen för det oroligt klappande hjärtat.

„Jag tror, att jag har blifwit tofig, gamla människan“, — mumlade hon och förfökte skratta åt sig själf, men det wille icke rätt lyckas. Snarare skulle hon kunnat gråta.

Slutligen kom hon så långt, att hon kunde urskilja Wille själf, där han, som wanligt, satt med fiolen i handen utanför sin stuguddörr.

Hon stannade och dolde sig bakom ett busksnår. Hon wille lysna ett ögonblick till musiken, innan hon gick vidare.

Hon väntade en minut, två, ja tio, men ingen musikal lät höra sig. Wille satt fortfarande, som han suttit, med fiolen i handen och stirrade ut öfwer fjöns lugna yta.

Slutligen blef wäntan henne för lång, och hon steg sakta ur busksnåret och började wandra framåt längs wägen. När hon kommit ungefär tio steg ifrån honom, och han ännu icke ens rört på hufwudet, hostade hon och stampade i marken för att wäcka hans uppmärksamhet — men utan resultat!

Hon började då tro, att han somnat och fortsatte därför wandringen utan att se åt sidan. Men just som hon kom snedt emot honom, kunde hon icke låta bli att kasta sina blickar på hans ansigte, och för andra gången fästade hon tillbaka för den hon älskat och ännu älskade. Första gången hade det varit för hans träben, men nu war det för uttrycket i hans ansigte. Det wisade nämligen, att han war — dö d.

En stund stod hon, utan att kunna röra sig ur släcken, och stirrade på den döde mannen. Men därefter gick hon rasht upp på trappan, tog honom i sina armar och bar honom in i stugan. Sedan gick hon tillbaka till byn och berättade för den första hon träffade, att Spelman-Wille låg dö d i stugan. — „Men jag skall nog bestyra om, att han blir begrafwad, andra öhöfwa int sköta om någonting“, — tillade hon med en lätt darrning i rösten.

Och hon gjorde det också — bestyrde om att han kom „i jorden“. Men inte war hon den enda, som fällde tårar wid Spelman-Willes graf. Nej, det fanns många, som gjorde det — många bland de unga . . .

„Nöte-Maja.“

„Mor, hör du mor!“ — ropade Andersbacka far en dag till sin hustru. — „Sätt nu tigarbolstret på ugnen och tag bort grytan, för wi ha Nöte-Maja här igen — det förbaskade skrälet, som är segliswadt wärre än en gammal hund.“

Mor stod och slyslade med någonting wid spjeln och blef högeligen förargad öfwer, att bli störd i sitt förhåfwande.

„Jaså, ä' hon nu här igen!“ — svarade hon. — „Gud nåde, det sä'r jag, för ä' int hon till ett syndastraff åt oss, så då ä' ingenting,“ — och blosfande röd af förargelse drog hon grytan från ugnen, tag ett gammalt, träfigt och nedsmutsadt holster från öppningen mellan spjelmuren och wäggen samt slängde det upp i grytans ställe.

„Nu kan hon gärna komma, och frysa skall hon wisst icke behöfwä“, — sade hon och kastade därwid en skadeglad blick på den flammmande

elden i spjeln, som nästan dagen i ända brant där, oaktadt det war midt i högsommaren.

Maja bars in. Hon kunde icke gå själf, emedan hon war lam nästan öfwer hela kroppen.

Hon war föröfrigt en af dessa människor, hwilka enkom tyckas komma till i världen, för att blifwa sig själf och andra till en plåga. Som litet barn hade hon redan legat kommunen till last, ty hennes ogifta moder dog, då Maja war helt liten, lämnande ingenting annat efter sig än ett dåligt rykte och — Maja.

Sedan hon blef större, hade hon wisst arbetat och trälät liksom andra, ja, kanske mera än de flesta andra, ty hon gälde den tiden för en af de duktigaste och starkaste kvinnor som fans, och mången wärdinna, som nu, röd af förargelse emottog henne, hade då gjort allt, för att få henne i sin tjänst. — Men så kom olyckan. Maja råkade ut för ett slaganfall, som hade tillföljd, att hennes armar och ben blefwo totalt förlamade, ja, till och med talegåfwan förlorade hon till en del. Nu war det naturligtwis slut med Majas arbete och och själffördrjningsförmåga.

Medmänniskorna, åt hwilka hon, så länge hon war frisk, hade öfrat sitt arbete och sina

kraster, skulle hädanefter i form af „fattighjälp“ försörja henne, och -- de gjorde det också.

Twå tunnor våg om året bjöds, utan minsta motsägelse från någon af kommunalmedlemmarnes sida, åt den, som wille taga Maja i sitt hus och gifwa henne mat och nödig wård. Men -- har man hört på maken! -- ingen wille ha de två tunnorna och följaktligen icke håller Maja.

Det war alltför litet, påstod man, för en sådan som Maja, som icke kunde röra hand eller fot eller göra någon nytta, utan som ännu till måste skötas af andra. Nej, sådant skröp wille man icke ha i huset!

Fattigwården i socknen war rätt frifostig den gången; den bjöd tre tunnor samt löfte om „förhöjning“ hwart tionde år. Men då ingen ännu fastnade på kroken, återstod intet annat, än att låta Maja börja gå „på roten“, d. w. s. wara ett dygn på hwarje ställe inom det distrikt, man ansåg henne tillhöra.

Det är juft på en sådan „rotefärd“ wi i början träffade henne.

Majas „dygn“ blef snart fullt på Andersbacka, och hon skulle följaktligen föras till när-

maste grame. Far wände sig därför till ugnen der Maja hela tiden legat och stefts, med orden:

„Se så, Maja, ruska opp dig nu! -- Wi ska' föra dig till grannars . . . och må Gud wara nog barmhertig och låta det wara sista gången du föres härifrån!“

Uppmaningen åtföljdes af ett kvidande låte från Majas sida. Hon försökte resa sig, men det gick icke. Far måste därför med tillhjälp af en annan karl lyfta henne ned från ugnen.

„Ja' tycker, Petter“, -- sade far derefter, i det han wände sig till den andre karlen, -- „att du kan sätta „Brunte för kärnan lika godt som någon annan häst. Han har nu gått ledig i långa tider, så det kunde alt göra godt åt honom att få litet sträcka på benen.“

„Så tyckte jag med, far och jag har där för redan satt Brunte för kärnan och bundit honom wid grindstolpen sålänge“, svarade Petter.

Däremot fanns naturligtwis ingenting att anmärka från fars sida, och Maja utbars där för och plaßerades i kärnan.

Petter hade wisst satt litet hö på kärnbotten för Maja att ligga på, emedan hon icke kunde sitta upprätt, men „mjukt“ war det

därför ingalunda. Desutom war kärnan fort, men Maja owanligt lång till värtan.

Petter tog i tömmarne, stälde sig gränslöfwer sitt „lafs“, smackade åt Brunte, och — hej! — hur det bar af i flygande släng.

Maja skrek genast till och bad Petter på sitt swärbegripliga tungomål att föra jaktare.

Petter skulle nog också gjort det, ty han war ingalunda „omänsklig“ och därför döf för Majas böner. Men se det war nu så, att Brunte så länge „gått lediger“ och därför i glädjen öfwer, att engång „så sträcka litet på benen“, som far uttryckte sig, gäckade alla Petters försök att hålla honom till sakta gång.

„Fördöme dig häft!“ — utbrast Petter och drog på tömmarne, så att det riktigt swed i „näsvarna“, men Brunte skakade blott på hufvudet och satte af ändå wärre på den steniga wägen.

Till slut upphörde Majas klagan helt och hållet, och Petter drog däraf den slutsatsen, att Maja började befinna sig wäl af åkningen. Han brydde sig därföre icke ens mera om att försöka få den ostyriga hästen att sakta på farten, utan lät det gå som det wille, ända tills de woro wid målet.

Petter förde upp på grannars mangården och lät Brunte ännu där utföra några „pirnetter“ till grannars flickornas stora ögonfägnad — band därefter fast honom wid trappstolpen, jämfade om seldonen, som kommit något i oordning, torfade med rocksförtet smutsen ur ansigtet, som Bruntes hofswar bitkastat under färden, och gick så slutligen fram till Maja i kärnan och ropade:

„Se så, Maja, nu ä' wi till ändan! — Försök krafla upp dig nu!“

Intet swar följde.

„Fördöme mig, tror jag int karingen har blifwit döf ännu till! — Maja, Maja!“

Ännu intet ljud och ingen rörelse från Majas sida.

Petter tog och krafsade bort hödet, som under ditfärden alldeles öfwerhöljt Majas ansigte, mumlade därunder någonting om, „att san måtte ta den enwisa karingen, som inte brydde sig om att swara häller, då hon blef tilltalad.“

Men plötsligt fashade han till och tog ofriwilligt ett långt skutt tillbaka.

Majas ansigte företedde nämligen en gräslig anblick, då det kom i dagen. Det stripiga, grå-

aktiga håret war hoptofswadt och blodigt, ögonen stivrade widöppna ur sina hålur, dragen kring munnen woro hemiskt förwidna, och det hela wisade föröfrigt, att döden satt sin kalla stämpel därpå.

„Gud nåde mig, tror ja' int kärningen har solat af,“ — mumlade Petter, blek i ansigtet som ett lärft. — Alt hans mod förswann totalt, och han wägade icke mera närma sig kärnan, utan blef stående på samma ställe, dit förskräckelsen fört honom . . .

Under tiden hade „grannars mor“, som anade, att någonting war i olag, då Petter dröjde så länge ute, infinnit sig på gården.

„Nå goddag, Petter!“ — ropade hon slutligen, då Petter icke gjorde min af att hälsa först. — „Ja' tror minsann att du hämtar Kote-Maja hit åt oss i brådaste höbergningen Hvem mån tro ska' här sköta henne! — Ja' hinner int, och Tia hinner int . . . och de andra hin Men kors, hwad felar du, Petter, då du gapar på det fättet och är så blek i ansigtet?“

Petter mumlade någonting och wisade med handen framför sig, där Maja låg.

Grannars mor gick och tittade i kärnan, men då hon warseblef Majas hemiska, liflösa ansigte, hoppade hon, liksom Petter, till och utropade:

„Herre min skapare, hon ä' ju död och så blodig jen!“ — och hon fäste därwid sina frågande, förwånade blickar på Petter.

Petter förstod blickarna, och han blef ännu blefware, ty hans samwete sade honom, att han war skulden till Majas död, Han började därför stannande och under otaliga skrampningar bak örat tala om Bruntes „oregerligheter“, samt att det lätt nog kunnat hända, att Maja stött sitt hufwud i kärnan under färden. Men att hon dött der af, nej, se det kunde Petter swära på wid sin själs salighet, att så icke war fallet. Dessutom tyckte han, ty modet började åter infinna sig, att det ju war bäst för Maja själf och andra med, att hon fått wandra hädan. Och då grannars mor tyckte så med, så återstod ingenting annat, än att försöka så Majas döda kropp förflyttad från kärnan i något lider så länge.

Grannars mor beskärnade sig wisserligen flera gånger afwer, att Maja just skulle komma som död till dem, och att de därför skulle wara nödsakade att bestyra om begrafningen. Ja,

hon tänkte redan be Petter föra Maja tillbaka, därifrån han hemtat henne. Men då hon nogare öfvertänkte saken, så skulle det för det första ha varit att störa grannsämjan, och för det andra kunde hon ha åtskilliga fördelar af Majas död.

Fattigvärden kunde naturligtvis icke vara så knapp hwad Majas „begravningshjälps“ beträffade, och det kunde därför allt hända, att det blef litet öfver — och hwem skulle då vara mera berättigad till det öfverblefna än hon, grannars mor, som bestyrt om, att Maja fått en „fristlig“ begrafning. Ju längre hon tänkte på saken, desto bättre tedde den sig för henne, och hon blef slutligen så förtjust, att hon bjöd Petter komma in och „dricka en tår warmt“ med henne — „för det kunde nog behöfvas för Petter stackare, som utstått så mycket den här dagen!“ och troligtvis tyckte Petter så med, ehuru han ingenting sade, efter som han följde mor i stugan.

Men ute i lidret låg Maja på en gammal hyfwelbänk, där mor och Petter lagt henne. Hon hade nu gjort den sista „rotfärden“ och det till ett ställe där hon fick stanna — i ewighet. Ansigtet war ännu smutsigt och blodigt,

men en solstråle, som genom en smal vägg-springa föll därpå, förlänade det ett fridfullt utseende.

59/106